

کشت فراسرزیمینی از سال ۱۳۹۲ در سطح سیاست‌های کلان اقتصادی ایران برای رسیدن به امنیت غذایی در ایران مطرح شد. ایران سرزمینی چهارفصل با آب و هوا و اقلیم متنوع از جمله کشورهای است که کشاورزی در آن رواج دارد اما تغییرات مربوط به اقلیم و مدیریت ناصحیح در حوزه محیط زیست و منابع طبیعی در کنار افزایش جمعیت و رشد مصرف موجب نیاز بیشتر به غذا شده است. سیاست کشت فراسرزیمینی در برخی از کشورها دنبال می‌شود و در واقع آنان میزان کشورهای دیگر برای کشت انواع محصول هستند. براساس آمار منتشرشده از سوی سازمان جهانی خواربار و فناوری‌های روز دنیا و عدم واردات ماشین آلات و کشاورزی ملل متحد (فائو) ایران یکی از بزرگ‌ترین تولیدکنندگان محصولات کشاورزی در جهان ست و رتبه ۳ تا ۱۹ را در تولید ۲۰ محصول مهم کشاورزی به خود اختصاص داده است. همچنین گزارش مرکز آمار ایران حاکی است که در سال

اصلا قابل مقایسه نیست و بسیار پایین است. در حال حاضر ایران با کاهش سطح سفره‌های آب زیرزمینی مواجه است. در شرایطی که سوخت و برق به نسبت دیگر کشورها ارزان است افراد با خرید یک پمپ آب از منابع ناچیز آبی برداشت می‌کنند که خود عوارض دیگری، چون فرونشست را به همراه دارد. اگر چه کشت فراسرزیمینی به جز موافقان، مخالفان زیادی هم دارد که آنان به کشاورزی درون مرزی بیش از آن تاکید می‌کنند. قیمت‌گذاری دستوری، عدم آموزش کشاورزان با دانش روز، نبود فناوری‌های روز دنیا و عدم واردات ماشین آلات و همچنین نبود مدیریت صحیح آب، به مواعنی در برابر توسعه بخش کشاورزی تبدیل شده است. ضمن اینکه به علت کشاورزی سنتی زمین‌های کشاورزی داخل ایران هم اکنون سا حداقل ظرفیت در حال فعالیت هستند.

بایدها و نبایدهای کشت فراسرزیمینی

۱۴۰۰-۱۳۹۹ ایران ۱۵ میلیون و ۷۰۰ هزار هکتار اراضی زراعی داشته که ۱۱ میلیون و ۶۰۰ هزار هکتار از آن زیر کشت محصولات سالانه و چهار میلیون و ۱۰۰ هزار هکتار تحت آیش (رها کردن زمین به منظور بازیابی و ذخیره مواد آلی) بوده است. همچنین میزان بارش جوی ایران ۴۱۳ میلیارد متر مکعب و میزان آب تجدیدپذیر کشور ۱۳۰ میلیارد متر مکعب است. بر اساس آمار وزارت نیرو حدود ۸۶ میلیارد مترمکعب از آب کشور نیز در بخش کشاورزی مصرف می‌شود.

اما کشاورزی در ایران بدون مشکل نیست. یکی از مشکلات آن نظام بهره‌برداری است؛ کوچک بودن واحدهای تولید محصولات و پراکندگی قطعات اراضی کشاورزی از جمله آن‌هاست که مواعنی بر سر

کشت فراسرزیمینی در حوزه محصولات اساسی و راهبردی همچون گندم، برنج، نهاده‌های دام و طیور و دانه‌های روغنی، حتی در کشورهای دوست هم به صلاح نیست چرا که در بحران‌ها، معنای دوستی و دشمنی، تغییر می‌کند و همه جهان آن را در کرونا (ماجرهای دزدیدن ماسک و واکسن و… در کشورهای اتحادیه اروپا و آمریکا یا یکدیگر) تجربه کردند اما درباره کشت بخشی از صیفی جات، فرنگی جات، میوه‌ها و… کشور که کالاهای اساسی نیست اما اهمیت زیادی در سفره مردم دارد باید مورد توجه قرار گیرد.

راه مکانیزاسیون و استفاده از تجهیزات روز است؛ به عنوان نمونه اراضی کشاورزی یک بهره بردار در سطح کشور به طور متوسط پنج هکتار است که در مقایسه با کشورهای مانند کانادا یا ۲۷۳ هکتار، برزیل یا ۷۲ هکتار، انگلستان یا ۷۱ هکتار و آمریکا یا ۱۷۵ هکتار

یکی از اهدافی که دولت‌ها در سیاست خارجی و روابط بین‌الملل برای رسیدن به آن تلاش می‌کنند و عملکرد دولتمردان بر اساس آن، ارزیابی می‌شود میزان دستیابی به «منافع ملی» است. در واقع، بهبود کیفیت زندگی مردم، تقویت ارزش پول ملی و ایجاد اشتغال مولد و پایدار؛ مستلزم فعال ساختن دیپلماسی اقتصادی در حوزه سیاست خارجی و حداکثر ساختن منافع ملی است.

اگرچه شرط لازم برای بهبود عملکرد دولت در حوزه سیاست خارجی، فعال سازی دیپلماسی اقتصادی و حداکثر سازی منافع ملی است اما شرط کافی برای تحقق این آرمان، ایجاد وحدت و وفای ملی، شفاف سازی در معاملات دولتی، اعمال سیاستهای پولی، مالی و ارزی درست و

منطقی، اجرای سیاستهای تنبیهی برای منافع نامشروع و رانت‌خواری و اعمال سیاستهای تشویقی برای رشد و جهش تولید در حوزه سیاست داخلی است.
مثلت منافع ملی
همان طور که موفقیت کارکنان و مدیران در مشاغل مختلف، بستگی به سطح یادگیری آنها در مثلث مهارت‌های سه گانه فنی، انسانی

منطقی، اجرای سیاستهای تنبیهی برای منافع نامشروع و رانت‌خواری و اعمال سیاستهای تشویقی برای رشد و جهش تولید در حوزه سیاست داخلی است.

منطقی، اجرای سیاستهای تنبیهی برای منافع نامشروع و رانت‌خواری و اعمال سیاستهای تشویقی برای رشد و جهش تولید در حوزه سیاست داخلی است.

منطقی، اجرای سیاستهای تنبیهی برای منافع نامشروع و رانت‌خواری و اعمال سیاستهای تشویقی برای رشد و جهش تولید در حوزه سیاست داخلی است.

اقتصادی

تمام کشت‌ها به صورت دیم است و میزان بارندگی در این کشورها ۱۰ برابر ایران و کشت در آنجا ارزان‌تر از ایران تمام می‌شود.

دستاورده کم ایران در کشت فراسرزیمینی

در برنامه هفتم توسعه این‌گونه تدوین شده است که بتوانیم ۱۰ میلیون تن محصول را از طریق کشاورزی فراسرزیمینی تامین کنیم. با این حال این موضوع در کشور به دلیل عدم تمهیدات لازم برای تسهیل کشاورزی فراسرزیمینی با تاخیر

به دنبال کشت فراسرزیمینی در کشورهای اعلام شده هستند. در کشور برزیل، چینی‌ها در حال حاضر دو میلیون هکتار و ژاپنی‌ها نیز حدود یک میلیون و ۵۰۰ هزار هکتار کشت فراسرزیمینی در این کشور انجام می‌دهند.

بر اساس قانون برنامه هفتم توسعه ایران هم باید دو میلیون هکتار اراضی کشاورزی در سایر کشورها تا پایان برنامه به این امر اختصاص دهد. وزارت جهاد کشاورزی اعلام کرده که قرار است با کشورهای هدف از جمله آفریقا، آمریکای جنوبی، (CIS)، قزاقستان، روسیه، ارمنستان، تاجیکستان، پاکستان، عراق و اندونزی مذاکراتی انجام شود. در کشورهای مانند برزیل، آرژانتین و ونزوئلا مزیت‌های فراوانی برای کشت فراسرزیمینی وجود دارد که با توجه به بارندگی فراوان در آن کشورها تقریباً

همچنین کارشناسان تاکید می‌کنند که برای نحوه جذب این محصولات به داخل کشور، نیاز است مطالعات سازمان‌یافته‌ای در زمینه ایجاد یک سازوکار بازرگانی بین‌المللی از سوی مراجع ذی‌ربط دولتی با مشارکت بخش خصوصی صورت پذیرد.

کشت فراسرزیمینی کدام محصولات

برای موفقیت در سیاست‌های کشت فراسرزیمینی نیاز است به شرایط اقلیمی و آب و هوایی و استعداد‌های هر کشور توجه شود.

در حال حاضر، اما در برنامه هفتم توسعه کشور به این موضوع اشاره شده است اما فعالان این حوزه ادعا می‌کنند در کشورهای قرقیزستان، قزاقستان، ترکمنستان، افغانستان و تاجیکستان به‌موضوع کشت فرامزی ورود پیدا کردند اما چون مورد حمایت دولت

بر اساس آمارهای وزارت جهاد کشاورزی ۸۰ میلیون هکتار کشت فراسرزیمینی در جهان انجام می‌شود. بر اساس قانون برنامه هفتم توسعه، ایران هم باید دو میلیون هکتار اراضی کشاورزی در سایر کشورها تا پایان برنامه به این امر اختصاص دهد. وزارت جهاد کشاورزی اعلام کرده است که قرار است با کشورهای هدف از جمله آفریقا، آمریکای جنوبی، (CIS)، قزاقستان، روسیه، ارمنستان، تاجیکستان، پاکستان، عراق و اندونزی مذاکراتی انجام شود.

قرار نداشتند منافسه‌ها دست خالی بازگشته و حتی سرمایه‌شان را از دست دادند.

مواردی که آنان ادعا می‌کنند مورد حمایت قرار نگرفتند اخذ تعرفه ۲۰ درصد گمرکی هنگام بازگشت محصول به داخل کشور بود که به این محصولات در قالب واردات نگاه می‌شود.

از سوی دیگر باید برنامه‌هایی برای انبارداری و بحث فرط‌بخت در این لحاظ کرد تا بیماری‌ها و آفات کشاورزی وارد کشور نشوند.

گفتنی است، کشت فراسرزیمینی در حوزه محصولات اساسی و راهبردی همچون گندم، برنج، نهاده‌های دام و طیور و دانه‌های روغنی، حتی در کشورهای دوست هم به صلاح نیست چرا که در بحران‌ها، معنای دوستی و دشمنی، تغییر می‌کند و همه جهان آن را در کرونا (ماجرایهای دزدیدن ماسک و واکسن و… در کشورهای اتحادیه اروپا و آمریکا یا یکدیگر) تجربه کردند، اما درباره کشت بخشی از صیفی جات، فرنگی جات، میوه‌ها و… کشور که کالاهای اساسی نیست اما اهمیت زیادی در سفره مردم دارد باید مورد توجه قرار گیرد. در واقع آن‌هاست لازم است سفراتخانه‌های ایران در کشورهای هدف، با جمع‌آوری و تدوین اطلاعات موردنیاز سرمایه‌گذاران به اعمال حمایت‌های لازم از آن‌ها در قالب یک شیوه مشخص بپردازند.

برگرفته از اقتصادآنلاین

اقتصادی آنها، از آموزه‌های اقتصاد دانانی مانند آدام اسمیت و دیوید ریکاردو از مکتب کلاسیک، میلتون فریدمن از مکتب شیکاگو و آگوست فون‌هایک از مکتب اتریش‌ش(وین) نشأت می‌گیرد و طرفداران این گرایش فکری بیشتر خواهان آزادی اقتصادی، حذف یا حداقل دخالت دولت در امور اقتصادی، کوچک سازی دولت، خصوصی‌سازی و کاهش مالیات و امنیت مرزها و جلوگیری از مهاجرت‌های غیرقانونی هستند و در سیاست خارجی، به صورت ملی و ملی‌گراییی عمل نموده و از دیپلماسی اجبار (زور) به شیوه غیرنظامی و دیپلماسی معامله‌گری استفاده می‌کنند. با وجودی که، هر یک از دو جریان فکری دموکرات و جمهوری خواه، نگرش‌های متفاوتی دارند اما، هر دو جریان فکری، یک هدف مشترک یعنی، بر کسب «منافع ملی» بیشتر و زندگی بهتر برای آحاد جامعه آمریکا و کشورهای غربی تاکید دارند.

چه باید کرد؟

از مجموعه مباحث نتیجه می‌گیریم که پایه و

ضرورت دارد مسئولان سیاسی، اقتصادی کشور، به اضلاع (سه ضلع) مثلث «منافع ملی» ششامل امنیت ملی، امنیت اقتصادی و امنیت اجتماعی توجه ویژه‌ای داشته باشند و در حوزه سیاست خارجی، راهبرد خود را بر دیپلماسی اقتصادی و دیپلماسی اقتصادی – پارلمانی متمرکز نمایند و در حوزه سیاست داخلی، با وحدت و وفای ملی، شفاف‌سازی در معاملات دولتی، اعمال سیاست‌های پولی، مالی و ارزی درست و منطقی، بستری را فراهم نمایند تا نرخ رشد اقتصادی و ارزش پول ملی تقویت شود و نرخ تورم کاهش یابد.

اساس عواملی مانند رشد تولید، ثبات ارزش پول ملی، برقراری رفاة عمومی جامعه و ایجاد اشتغال مولد و پایدار در کشور، در سیاست خارجی، کسب منافع ملی حداکثری است.

براین اساس، ضرورت دارد مسئولان سیاسی، اقتصادی کشور، به اضلاع (سه ضلع) مثلث «منافع ملی» شامل امنیت ملی، امنیت اقتصادی و امنیت اجتماعی توجه ویژه‌ای داشته باشند و در حوزه سیاست خارجی، راهبرد خود را بر دیپلماسی اقتصادی و دیپلماسی اقتصادی – پارلمانی متمرکز نمایند و در حوزه سیاست خارجی، به صورت ملی و ملی‌گراییی عمل نموده و از دیپلماسی اتلاف (هم‌پیمانی) با رویکرد نظامی استفاده می‌کنند.

اندیشه‌های اقتصادی آنها‌از آموزه‌های اقتصاد دانانی مانند جان استوارت میل، جان مینارد کینز و پل سامونلسون نشأت می‌گیرد و بیشتر خواهان دخالت دولت در امور اقتصادی و توزیع عادلانه منابع، افزایش مالیات از طبقه مرفه، حمایت از طبقه فقیر و متوسط جامعه هستند و بر تقویت بیمه‌های درمانی و بیگاری، رعایت حقوق بشر و حفاظت از محیط زیست تاکید دارند و در سیاست خارجی، به صورت فراملی عمل نموده و از دیپلماسی اتلاف (هم‌پیمانی) با رویکرد نظامی استفاده می‌کنند. اندیشه فکری لیبرالیسم سنتنی با محافظه‌کار می‌دهد به «راست میانه» گرایش دارند و اندیشه

فرزاد بزرگی

صفحه ۸

سه‌شنبه اول آبان ۱۴۰۳

۱۸ ربیع‌الثانی ۱۴۴۶ – شماره ۰۱ ۳۳۷۰۱

میزان تولید دانه کلزا در سال گذشته ۱۱۰ هزار تن، دانه سویا ۴۰ هزار تن و سایر دانه‌های روغنی ۱۰ هزار تن و در مجموع ۱۶۰ هزار تن بوده است.

خودکفایی کشور در تولید دانه‌های روغنی و روغن خام که واردات آن حدود پنج میلیارد دلار از درآمد ارزی و نفتی کشور را به خود اختصاص می‌دهد بسیار مهم است ولی رسیدن به این هدف در کشور ما چالشهای زیادی دارد که مسئولان امر برای حل این مسائل باید فکر اساسی بکنند

میزان تولید دانه کلزا در سال گذشته ۱۱۰ هزار تن، دانه سویا ۴۰ هزار تن و سایر دانه‌های روغنی ۱۰ هزار تن و در مجموع ۱۶۰ هزار تن بوده است.

سطح زیر کشت دانه‌های روغنی در سال جاری با وجود رشد ۴۷ درصدی به ۱۵۵ هزار هکتار رسید که منجر به افزایش تولید در این بخش می‌شود اما در نهایت با نیاز کشور فاصله زیادی دارد. سطح برداشت کلزا به‌عنوان محصول اول تولیدی در دانه‌های روغنی در سال زراعی گذشته ۸۸ هزار هکتار بود که منجر به تولید نهائی ۱۳۸ هزار تن شد.

افزایش تولید دانه‌های روغنی

در مجموع تولید دانه‌های روغنی در سال جاری افزایش یافته است به‌طوری‌که در تولید کلزا به‌عنوان دانه روغنی شاخص و مورد هدف از ۱۶۰ هزار تن به ۲۷۵ هزار تن رسیده است اما با وجود این، تولید داخل دانه‌های روغنی در کشور هنوز قابل اعتنا نیست و وابستگی کاملی به واردات روغن و دانه‌های روغنی وجود دارد و تنها حدود ۱۰ درصد مصرف کشور در داخل تأمین می‌شود.

محمد جعفری، دبیر انجمن صنفی صنایع روغن‌کشیی ایران در گفت‌وگو با خبرگزاری تسنیم اظهار داشت: در سال گذشته مجموعاً ۱۶۰ هزار تن دانه روغنی در کشور تولید و توسط صنایع روغن‌کشی خریداری شده است. در سال جاری با افزایش تولید دانه‌های روغنی روبه‌رو هستیم به‌طوری‌که تنها در بخش تولید کلزا ۲۷۵ هزار تن دانه تولید شده و تولید سایر دانه‌ها هنوز مشخص نشده است.

دبیر انجمن صنفی صنایع روغن‌کشیی با اشارة به اینکه صنایع روغن‌کشی برای واردات دانه‌های روغنی مکلف به خرید تولید داخلی هستند، ادامه داد: نرخ خرید تضمینی دانه‌های روغنی، دو برابر دانه‌های وارداتی است اما برای حمایت از تولید داخلی این کار انجام می‌شود.

قطع وابستگی به واردات روغن خوراکی مستلزم به‌کارگیری راهکارهایی همچون افزایش تولید دانه‌های روغنی، کاهش مصرف کشور به استاندارد جهانی و تغییر ذائقه مردم از روغن به کره‌های حیوانی بازار و روغن‌های محلی است.

وابستگی ۹۰ درصدی به واردات روغن

چندین دهه است کشور وابستگی بیش از ۹۰ درصدی به واردات روغن دارد و ۲۰ درصد کل واردات محصولات کشاورزی را این کالا تشکیل می‌دهد. درحالی که ۹۰ درصد در تأمین روغن وابسته به واردات هستیم اما میزان مصرف روغن نیز در ایران بالاست به‌طوری‌که با سرانه ۲۳ کیلوگرم در سال دو برابر میانگین مصرف می‌کنیم.

در سال گذشته تنها دو میلیون و ۷۰۰ هزار تن دانه روغنی و حدود یک میلیون و ۲۰۰ هزار تن روغن خام وارد کشور شده است که ارزش واردات انواع دانه‌های روغنی بیش از دو میلیارد و ۴۷ میلیون دلار و روغن‌های خوراکی نیمه‌جامد، مایع و خام بیش از دو میلیارد و ۲۸۲ میلیون دلار برآورد شده است. این محصولات از کشورهای مانند برزیل، روسیه و اندونزی تأمین می‌شود.

دلایل اهمیت خودکفایی کشاورزی

با وجود کمبود منابع آبی، خودکفایی در تولید کالاهای اساسی در هر کشوری اهمیت ویژه‌ای دارد به‌طوری‌که از واژه امنیت غذایی برای تولید محصولات کشاورزی اساسی استفاده می‌شود؛ کشورها هم سعی می‌کنند که وابستگی خود را به دیگر کشورها برای واردات این محصولات کاهش دهند.

درباره اهمیت خودکفایی در تولید کالاهای اساسی از جمله دانه‌های روغنی همین بس که بعد از آغاز جنگ اوکراین و روسیه و اختلال در صادرات کالاهای اساسی به‌یک‌باره، بازارهای جهانی با کمبود و گرانی این محصولات مواجه شد و حتی بر اساس اعلام فائو برخی از کشورهای آفریقایی با گرسنگی مواجه شدند.

رهب معظم انقلاب از دیرباز تاکید ویژه‌ای به خودکفایی در تولید کالاهای اساسی داشته و تاکید کردند: «منی‌شود برای محصولات اساسی نگاه به بیگانه داشته باشیم.»

راهکارهای کاهش وابستگی روغنی

برخی از کارشناسان معتقدند که بر اساس میزان منابع آبی کشور می‌توان ۵۰ درصد نیاز کشور در دانه‌های روغنی را در داخل تولید کرد و میزان خوداتکایی در تولید این محصولات را در کشور افزایش داد. بنابراین، اگر میزان مصرف روغن در ایران، نصف شود و به استاندارد جهانی برسد علاوه‌بر رفح یا کاهش بیماری‌های قلبی و عروقی، نیاز به واردات روغن و دانه‌های روغنی برطرف می‌شود اما رسیدن به این هدف، سال‌ها طول می‌کشد.

تغییر ذائقه مردم از طریق تبلیغات و تخفیفات به جایگزینی بخشی یا تمام مصرف روغن خود به روغن‌های محلی و کره‌های حیوانی، می‌تواند نیاز به واردات را در کوتاه مدت کاهش بدهد؛ همان‌طور که در گذشته، با تبلیغات و تخفیفات، ذائقه مردم ایران را از کره و روغن‌های سالم ایرانی به روغن‌های وارداتی ناسالم خارجی تغییر دادند. این تغییر ذائقه باید از شکر به شیرینی‌های طبیعی هم رخ بدهد تا علاوه‌بر کاهش دیابت در مردم، وابستگی به واردات شکر قطع شود.

جانش ارز ترجیحی

در زمینه خودکفایی در تولید دانه‌های روغنی موضوع مهمی وجود دارد که باید برای آن تدبیر شود که آن نیز اختصاص ارز ترجیحی (۲۸ هزار و ۵۰۰ تومانی) به واردات این محصولات است. وقتی این محصولات از خارج کشور با ارز دولتی به کشور وارد شود؛ صنایع علاقه‌مند به خریداری این محصولات از کشاورزان داخلی نخواهند داشت زیرا کشاورزان محصول خود را با قیمت آزاد تولید و در بازار عرضه می‌کنند و در نتیجه صنایع نیز، نیاز خود را از محل واردات با ارز دولتی که قیمت آن نصف قیمت واقعی آن است و محصول ارزانتر از خارج وارد می‌شود تأمین خواهند کرد.

به نظر می‌رسد می‌توان با یک برنامه‌ریزی که البته از دولت سیزدهم شروع شده است، هم‌زمان با حرکت به سمت افزایش تولید و خودکفایی، به تدریج تخصیص ارز ترجیحی به این حوزه کاهش یابد تا هم خودکفایی حاصل شود و هم شوک تورمی به اقتصاد وارد نشود.

نقل به نقل از رسانه‌ها